

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора
САФОНОВА Юрія Миколайовича на дисертаційну роботу
Завгороднього Руслана Васильовича на тему «Стратегія удосконалення
ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством**

Актуальність теми наукового дослідження

Нафтогазовий сектор є основою стабільного розвитку економіки, адже забезпечує належне функціонування всіх інших галузей та задовольняє потреби населення в енергоресурсах. Однією з пріоритетних задач економіки України є подальше нарощування ресурсної бази енергоносіїв власного виробництва.

Завдання перетворення нафтогазового сектору на рушійну силу сталого економічного зростання викликає необхідність розробки чіткої і прорахованої на тривалу перспективу державної стратегії ефективного розвитку та комплексного використання сировинного потенціалу галузі. Важливо, щоб ця стратегія виходила з національних інтересів держави і передбачала розширення участі країни на світових енергетичних ринках без шкоди для поточних та перспективних потреб національної економіки

Використання основних напрямків, означених стратегічними цілями, дасть змогу розробити шляхи підвищення ефективності економічного розвитку нафтогазового комплексу України.

Нафтогазова промисловість є базовим сектором економіки та забезпечує енергетичну безпеку України. Основними факторами, що впливають на ефективність функціонування галузі, є світові ціни на нафту, розширення транспортних можливостей експорту, реформування діючої системи оподаткування нафтогазових підприємств, погіршення умов видобутку нафти і газу, зниження ефективності експлуатації «старих» родовищ і значно вищі витрати на розробку нових родовищ, особливо в районах з низькою інфраструктурною забезпеченістю. Тому для економічного розвитку нафтогазовидобувних підприємств важливими є раціональне формування та ефективне використання усіх видів ресурсів.

З урахуванням визначених аспектів дослідження розробки теоретико-методичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо

напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України є актуальним та необхідним завданням. І саме це актуалізує обрану Загороднім Русланом Васильовичем тему дослідження, зважаючи на інноваційний вектор розвитку вітчизняної економіки. Тема виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри економічної теорії, національної та міжнародної економіки Класичного приватного університету «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (номер державної реєстрації 0116U000798), де здобувачеві належить удосконалення методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розробки стратегії ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України.

Таким чином, обрану тему дисертації можна вважати актуальною та своєчасною.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень,
висновків і рекомендацій***

Наукові положення, висновки та рекомендації виконаного дослідження базуються на застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Основні положення представленого матеріалу, які містять певну наукову новизну, базуються на вивченні та застосуванні автором результатів сучасних фундаментальних та прикладних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативних актів України, законів, розпоряджень і постанов Уряду, матеріалів науково-практичних конференцій з проблематики регулювання розвитку промисловості національної економіки.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується використанням сучасних методів дослідження – узагальнення, систематизації та експертних оцінок, статистичного, порівняльного, ретроспективного та економічного аналізу, логіко-змістовного моделювання.

Відповідно до мети дослідження, яка полягає у розробці теоретико-методичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України.. Запропоновано провести економічне обґрунтування комплексу заходів щодо ефективного використання ресурсів у нафтогазовому секторі з метою забезпечення його конкурентоспроможності. Розроблено

модель діагностики ресурсоефективності у нафтогазовому секторі економіки України для економічної оцінки наслідків реалізації стратегії її зростання, а також концепцію формування ресурсоефективної стратегії галузі. Удосконалено методичний підхід щодо ефективного розвитку ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України на основі синтезу економіко-статистичних методів та моделей. Досліджено тенденції та пріоритети розвитку нафтогазового сектора України, розглянути можливість його трансформації. -Сформовано сучасне трактування економічних категорій «ресурсоефективна стратегія» та «стратегія галузі».

Основні наукові результати дисертації

Основним науковим доробком дисертації слід вважати науково-практичне завдання щодо систематизації теоретичних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо розвитку сучасних напрямів та стратегій підвищення ефективності використання ресурсів в Нафтогазовому секторі економіки України.. Основні наукові результати полягають у такому:

1. Обґрунтовано та сформовано модель модернізації нафтогазового сектору що, на відміну від вже відомих моделей, налічує 6-ть блоків: Блок 1 «Держава», Блок 2. «Газ», Блок 3. «Нафта», Блок 4. «Технічний посередник», Блок 5. «Посередник у транспортуванні та зберіганні природного газу», Блок 6. «Сервіс». А також передбачає вимоги Третього енергетичного пакету щодо відділення транспортної функції від бізнесу з видобутку та постачання газу і також враховує, що оператор виведений зі структури вертикально-інтегрованої компанії і не пов'язаний із нею юридичними, фінансовими та управлінськими зв'язками, відповідно до Директиви. (с.118-127). Результати висвітлено у публікаціях № 3; 4, 10, 11 автореферату.

2. Сформовано понятійно-категоріальний апарат теорій розвитку та стратегічного управління, шляхом тлумачення понять «стратегію галузі» як комплексу заходів, цільових програм, які орієнтовані на визначення пріоритетів і ефективних напрямків розвитку галузі, забезпечуючи її динамічне зростання з урахуванням критеріїв сталого розвитку та поняття «ресурсоефективна стратегія галузі» - це довгостроковий комплекс напрямів діяльності та відповідних заходів, що дозволяють забезпечувати конкурентні переваги, реагувати на зміну зовнішнього середовища, та враховують раціональне використання ресурсів з застосуванням інноваційних технологій з

урахуванням критеріїв сталого розвитку. (с.24-37). Результати висвітлено у публікаціях № 1; 2; 7; 8 автореферату.

3. Розроблено науково-методичний підхід до розробки комплексу заходів щодо ефективного використання ресурсів у нафтогазовому секторі з метою забезпечення його конкурентоспроможності, що на відміну від існуючих, обґрунтовує необхідність перерозподілу доданої вартості між добувними та переробними підприємствами нафтогазового сектору за рахунок цінового коригування та дозволяє провести відповідне сценарне моделювання (с.146-150). Результати висвітлено у публікаціях № 4; 6; 9; 12 автореферату.

4. Сформовано та запропоновано методичний підхід щодо ефективного розвитку ресурсозбереження в нафтогазовому секторі України на основі синтезу економіко-статистичних методів та моделей, що на відміну від існуючих, дозволив встановити взаємозв'язок між ціною політикою підприємств даного сектору та їх ресурсоефективністю; (с.150-153). Результати висвітлено у публікаціях № 4; 6; 9; 12 автореферату.

5. Розроблена модель діагностики ресурсоефективності у нафтогазовому секторі економіки України на основі адитивно-мультиплікативної згортки обґрунтованої системи показників, що на відміну від існуючих, враховує їх варіацію та узгоджену систему переваг експертів при визначенні вагових коефіцієнтів та дозволяє виконувати економічну оцінку наслідків ресурсозберігаючої стратегії розвитку (с.153-172). Результати висвітлено у публікаціях № 4; 6; 9; 12 автореферату.

6. Сформовано концепцію формування ресурсоефективних стратегій галузі, яка включає визначення об'єктів та суб'єктів, зовнішніх та внутрішніх чинників, напрямків оцінки, та, на відміну від існуючих, в основу покладено шість етапів (підготовчий етап, етап оцінки, вибору стратегічних альтернатив, визначення механізмів, та реалізації), що також дозволяє здійснювати діагностику та моніторинг для своєчасного реагування щодо ефективності розроблених стратегій розвитку галузі; (с.37-47). Результати висвітлено у публікаціях № 1; 2; 7; 8 автореферату.

Наведені наукові результати представляють цілісне завершене дослідження і вирішують важливе наукове завдання на відповідному науковому і методологічному рівні.

Достовірність результатів, повнота відображення висновків і

пропозицій дисертації в опублікованих автором роботах

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечено значним обсягом наукових джерел (162 найменування), дотичних прямо чи опосередковано до розробки теоретико-методичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України, використанням значного обсягу матеріалів чинного законодавства і нормативно-правових актів, даних державної служби статистики України, результатів власних досліджень, використанням сучасних методів досліджень, позитивною апробацією на конференціях.

Висновки дисертації і основні пропозиції, відображені у відповідних елементах наукової новизни, у повній мірі та з достатньою аргументованістю знайшли відображення у 12 наукових публікаціях автора, з яких: 6 статті у фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав. Основні положення дисертації доповідались і схвалені на 6 науково-практичних конференціях, за результатами участі у яких опубліковано тези доповідей. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження обумовлено представленням завершених методичних положень і практичних рекомендацій, щодо розробки теоретико-методичних, методологічних положень та практичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України. Окремі рекомендації дослідження реалізовані на регіональному рівнях. Основні положення й висновки дисертації, що мають прикладний характер, були використані: в діяльності провідних підприємств Нафтогазового сектору економіки України, а саме: ТОВ «АльянсЕнергоТрейд», ТОВ «Лідер-Агро КР», ТОВ «Укрресурстрейдінг», ТОВ «Торгівельно-промислова компанія «ПРОМТОРГСЕРВІС», ТОВ «Епіцентр ВМ», де автором визначено ефективні методичні підходи до планування розвитку Нафтогазового сектора економіки України на основі методичного підходу щодо ефективного розвитку ресурсозбереження підприємств, галузі, моделі діагностики ресурсоефективності в нафтогазовому секторі України, та сценарного моделювання для обґрунтування необхідності перерозподілу доданої вартості

між добувними та переробними підприємствами нафтогазового сектору за рахунок цінового коригування.

Результати дослідження використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Макроекономіка», «Національна економіка», «Індустріальна та аграрна економіка» (довідка № 22/19 від 22.11.2019). Значна кількість та різноплановість практичних підсумків дисертаційного дослідження свідчать про його комплексність та вагомість одержаних результатів.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Автореферат відповідає вимогам нормативних документів МОН України до кандидатських дисертацій (зокрема, пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»). Зміст автореферату повною мірою стисло висвітлює основні положення дисертації. Висновки та рекомендації, наведені в дисертації і авторефераті, наукових працях Завгороднього Р.В, частково відрізняючись деталізацією викладу, у значеннєвому відношенні ідентичні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи Завгороднього Руслана Васильовича, мають місце деякі зауваження та суперечливі моменти, які можуть стати предметом конструктивних дискусійних обговорень під час захисту, а саме:

1. В розділі 1 «Теоретичні основи формування стратегії ресурсоефективності нафтогазової галузі», на рис.1.2 (с. 42-44) автором побудова концепція формування ресурсоефективної стратегії галузі, автор пропонує включити етап діагностики та моніторингу впроваджених ресурсоефективних стратегій галузі. Втім, на нашу думку, значення та зміст даного етапу аргументовано автором недостатньо.

2. В дисертаційній роботі було проаналізовано сучасні механізми розвитку ресурсозбереження на галузевому рівні, в тому числі в розвинутих країнах (с. 47-58). На нашу думку, за результатами аналізу слід було би зазначити можливості застосування ефективних закордонних механізмів ресурсозбереження в Україні.

3. Дисертаційна робота виграла би, якщо б автором при дослідженні тенденцій та пріоритетів розвитку газового та нафтового секторів України, а саме виконуючи аналіз енергетичних балансів України відносно газу, нафти та нафтопродуктів (с. 77-90) було би проаналізовано абсолютні та відносні зміни показників, структурну динаміку та питому вагу відхилень.

4. На наш погляд, потребує уточнення, яким чином запропонована в дисертаційній роботі «Модель модернізації нафтогазового сектору України» (Рис. 2.14) (с. 118-127) враховує державне регулювання та забезпечення ефективного ресурсоспоживання в нафтогазовому секторі економіки України.

5. З розділу 3.3, табл. 3.6 (с. 178-180) незрозуміло, від чого залежить зміна часток доданої вартості всіх галузей економіки, при проведенні цінового коригування між підприємствами добування та переробки нафтогазового сектору?

6. Потребує додаткової деталізації понятійний апарат, що використовується в роботі, зокрема, ресурсоефективність, ресурсомісткість та ресурсовіддача. (с. 24-37).

В цілому, зазначені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного здобувачем дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Завгороднього Руслана Васильовича на тему «Стратегія удосконалення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України», подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, є завершеною науковою працею, у якій отримано науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною і мають практичну цінність та забезпечують вирішення конкретного важливого наукового завдання – розробка методологічних положень та теоретико-методичних рекомендацій щодо напрямів та стратегії підвищення ресурсоефективності в нафтогазовому секторі економіки України.

Дисертаційна робота Завгороднього Р.В. повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, виконана на належному науковому рівні, повністю відповідає вимогам нормативних документів МОН України до докторських дисертацій (зокрема, пп. 9,

11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 із внесеними згідно з Постановою КМУ №656 від 19 серпня 2015 року), а її автор – Завгородній Руслан Васильович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Міністерства освіти і науки України, м. Київ,
заступник директора

Сафонов Ю.М.

Підпис засвідчую,
Вчений секретар

